

ÖÖPÄEVARINGNE ERIHOOLEKANDETEENUS AUTISMISPEKTRIHÄIREGA INIMESELE (ÖEaut)

1. TEENUSE EESMÄRK JA SIHTRÜHM

Alates 01.01.2019 rahastatakse Sotsiaalkindlustusameti (SKA) poolt uue teenusena ööpäevaringset erihoolekandeteenust autismispektrihäirega täisealistele inimestele. Autismispektrihäire puhul on inimesel raskusi ümbritseva mõistmisel, tema mõtlemine koosneb detailidest, kuid ta ei suuda neist kokku panna terviklikku pilti toimuva kohta. See tekitab segadust, hirmu ja ebakindlust, mistõttu võib autismispektri häirega inimene kaotada kontrolli oma reaktsioonide ja käitumise üle, mis omakorda võib kulmineeruda äärmusliku kahjustava käitumisega. **Äärmuslik kahjustav käitumine on sage ja intensiivne enese ja/või teiste inimeste elule ja tervisele ohtlik käitumine** (nt karjumine, löömine, hammustamine, juustest kiskumine, enesevigastamine, põgenemine, esemete lõhkumine, ja viskamine jmt), st **kaasnev kahju või käitumine iseenesest on äärmuslik**.

ÖEaut teenus on suunatud autismispektrihäirega täisealisele, kellel esineb pidev intensiivne äärmuslik kahjustav käitumine (ÄK-käitumine) ja kes vajab seetõttu pidevat järelevalvet koos ööpäevaringse majutuse ja toitlustusega ning kes vajab professionaalset ja intensiivset juhendamist enese eest hoolitsemisel, töö ja vaba aja tegevustest ning kellele ei saa abi osutada teiste sotsiaalteenustega ja kes ei kasuta teisi erihoolekandeteenuseid.

Teenuse eesmärk

1. Inimese iseseisva toimetulekuvõime säilitamine ja toimetulekuoskuste arendamine ööpäevaringselt turvalises elukeskkonnas teenuseosutaja ruumides nii enese eest hoolitsemisel, töötegevustes kui ka vaba aja sisustamisel - teenuseosutaja poolt tagatud pideva järelevalvel ja juhendamisel - rakendades kaasaegseid käitumise juhendamise võtteid, teenuse saaja eripäradest tulenevalt kokku lepitud tegevuste järgimist, ruumide erisusi ja personali arvu ning vähendades seeläbi äärmusliku kahjustava käitumise (ÄK-käitumise) esinemise sagedust ja intensiivsust.

2. Vähendada lähedaste hoolduskoormust, toetada nende töötamist ja ühiskonnaelus osalemist, tagades autismispektrihäirega ÄK-käitumisega inimesele täisealiseks saamisel tema vajadustele vastava turvalises keskkonnas osutatava ööpäevaringse teenuse.

Teenuse sihtrühm

Teenusele on õigustatud täisealine

1. kellel on diagnoositud autismispektrihäire (RHK-10 diagnooside loendis F 84 „pervasiivsed arenguhäired“);
2. kellel on abi- ja toetusvajaduse hindamise käigus tuvastatud ööpäevaringse erihooldusteenuse vajadus ning pideva ja intensiivse ÄK-käitumise esinemine;
3. kellel on tuvastatud töövõimetoetuse seaduse alusel puuduv töövõime, välja arvatud riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 7 sätestatud vanaduspensioniiikka jõudnud täisealine isik;
4. kes vajab oma terviseseisundist tuleneva käitumise eripära tõttu turvaliseks teenuse saamiseks pidevat järelevalvet koos ööpäevaringse majutuse ja toitlustusega;
5. kes ei tule toime igapäevaelu toimingutega või vajab selleks olulisel määral pidevat kõrvalabi ja juhendamist;
6. kelle toimetulekut ei ole võimalik tagada muude sotsiaalteenusega ja kes ei kasuta teisi erihoolekandeteenuseid.

2. TEGEVUSED TEENUSE SAAMISEKS JA TEENUSE KASUTAMISEKS

1. Inimesel on autismispektrihäire diagnoos, mis kuulub diagnoosi gruppi F84 (RHK-10).

2. Inimesel on tuvastatud töövõimetoetuse seaduse alusel puuduv töövõime (välja arvatud riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 7 sätestatud vanaduspensioniiikka jõudnud täisealine isikul).

3. Inimene või tema eestkostja esitab SKA-le erihoolekandeteenuse taotluse. Taotlusele märgitakse soovi korral ka eelistatud teenuseosutaja nimi, teenuse osutamise koht ja teenusele asumise soovitatav kuupäev. Taotlust võib esitada ka siis, kui inimese elukohas või selle lähedal ei ole veel olemas teenuseosutajat, kuid teenusele õigustatuse kriteeriumid on täidetud. Kui inimene on ÕEaut teenusele õigustatud, teenuseosutaja juures on vaba teenuskoht ning on olemas rahastus teenuse osutamiseks, väljastab SKA inimesele suunamisotsuse.

4. Teenusele suunamine vormistatakse kuni 5 aastaks.

5. Kui inimene on juba tavalise ööpäevaringse erihoolekandeteenuse järjekorras, kuid tema tegelikult teenuse vajaduseks on ÕEaut teenus, ei ole vaja uut taotlust esitada: tuleb võtta ühendust SKA teenuste konsultandiga ja anda teada, et soovitakse kasutada ÕEaut teenust. Sellisel juhul SKA kontrollib ÕEaut teenusele õigustatust ning inimene pannakse ÕEaut teenuse järjekorda selle kuupäevaga, millal tuvastati tal ÄK-käitumise esinemine ja ÕEaut teenusele õigustatus.

6. Teenusele asudes sõlmib teenuseosutaja inimese või tema seadusliku esindajaga kirjaliku kokkuleppe teenuse osutamiseks.

7. Teenuseosutaja hindab 3 kuud enne teenuse saaja suunamisotsuse lõpu kuupäeva saabumist teenuse eesmärkide täitmist või täitmata jätmist ja teenuse osutamise jätkamise vajadust ning esitab SKA-le kirjaliku hinnangu teenuse eesmärkide täitmise või täitmata jätmise ja isikule teenuse osutamise jätkamise vajaduse kohta.

8. Inimene tasub omaosalusena teenuseosutajale toitlustuse ja majutusega seotud kulud (omaosalus). Juhul kui teenuseosutaja poolt on omaosaluse hind kõrgem kui riigi poolt kehtestatud omaosaluse maksimaalne maksumus, peab teenuseosutaja inimesele ja/või tema seaduslikule esindajale ning SKA-le põhjendama oma kõrgemat omaosaluse hinda: millised teenuse majutuse ja toitlustusega seotud tingimused on paremad kui tervisekaitsenõuetes kehtestatud tingimused. Oluline on teada, et inimesel on õigus nõuda teenuseosutajalt majutamist ja toitlustamist tervisekaitsenõuetes sätestatud erihoolekandeteenusele kehtestatud miinimumnõuete kohaselt. Omaosaluse eest inimesele arvet esitades peab teenuseosutaja eraldi välja tooma, milline summa omaosalusest on seotud majutuse- ja milline toitlustamise kuludega.

10. Inimesele peab peale omaosaluse tasumist kätte jääma 15% tema sissetulekutest. Juhul, kui inimesel jääb kätte vähem kui 15% tema sissetulekutest, abistab omaosaluse eest tasumise hüvitamisel riik. Selles osas nõustab inimest või tema eestkostjat SKA teenuste konsultant.

3. SKA TEGEVUSED TEENUSE KORRALDAMISEL

Teenuste konsultant

1. Teenusele saamise taotluse saabudes kontrollib teenuste konsultant ÕEaut teenusele õigustatuse ja vajalike dokumentide olemasolu.

2. Diagnoosi puudumisel teavitab teenuste konsultant inimest või tema seaduslikku esindajat, et tuleb pöörduda psühhiaatri vastuvõtule tervislikust seisundist tuleneva diagnoosi määramiseks.

3. Teenuste konsultant hindab inimese abi- ja toetusvajaduse, sh tuvastab ÄK-käitumise esinemise. Abi- ja toetusvajaduse hindamine hõlmab endas nii päringuid riiklikesse andmebaasidesse kui ka vestlusi lähedastega ja eelmiste teenuseosutajatega kui ka vajadusel ka konsulteerimist käitumiseksperitidega.

4. Teenuse osutamise otsuse teeb teenuste konsultant 40 tööpäeva jooksul peale taotluse esitamist.

4. Teenuste konsultant tunneb ja teab ÕEaut teenuse osutajaid, sh omab infot vabade teenuskohtade kohta, ning on kursis teenuseosutaja poolt pakutava teenuse keskkonna, teiste samas asutuses teenust saavate inimeste

eripäradega ja teenuse tegevustega. Vajadusel ja võimalusel lähtutakse teenuskoha valikul ÕEaut teenusele suunatud inimeste eripäradest.

5. Teenuste konsultant aitab valida sobivat teenuseosutajat.

6. Kui inimene on juba tavalise ööpäevaringse erihooletandeteenuse järjekorras, kuid tema tegelikult teenuse vajaduseks on ÕEaut teenus, ja tal on täidetud ka ÕEaut teenusele õigustamise kriteeriumid, siis ei küsita inimeselt uut taotlust, vaid konsultant märgib infosüsteemis järjekorra märkuste lahtrisse, et inimene vajab ÕEaut teenust.

7. Teenuste konsultant sisestab varasemalt esitatud taotluse uuesti infosüsteemi selle kuupäevaga, millal inimesel tuvastati ÄK-käitumise esinemine ja ÕEaut teenusele õigustatus.

8. Teenuste konsultant teeb suunamisotsuse üldjuhul maksimaalselt viieks (5) aastaks.

9. SKA teenuste konsultant tegeleb teenusele sooviva ja/või teenust saava inimesega, SKA koordinaator tegeleb teenuseosutajaga: nõustab, aitab, jälgib ja kontrollib teenuseosutamise protsessi.

Leping teenuseosutajaga

1. Teenuse osutamise aluseks on kehtiv SKA poolt erihooletandeteenusele väljastatud ööpäevaringse erihooletandeteenuse osutamise tegevusluba, millel on eraldi märged ÕEaut teenuse kohta, teenuse osutamise asukoha ja teenuskohtade arvu kohta. ÕEaut teenuse osutamine eeldab suurema arvu tegevusjuhendajate olemasolu võrreldes teiste ööpäevaringsete erihooletandeteenustega nõuetega.

2. Juba olemasoleva kehtiva lepingu korral sõlmib SKA erihooletandeteenusele lepingu lisa, milles täpsustatakse autismispektrihäirega inimestele ööpäevaringse erihooletandeteenuse osutamisega seotud tegevused ja rahastamise tingimused.

3. Leping lisa taotlused esitab teenuseosutaja vabas vormis allkirjastatult SKA-le. Leping lisa kehtib sama kaua kui erihooletandeteenuse osutamise leping, v.a juhul kui teenuseosutaja soovib seda lühemaks ajaks.

Teenuse rahastamine

Teenuskoha eest tasutakse teenuseosutajale üks kord kalendrikuus. Teenust osutatakse kuni 6-liikmelises grupis kolme (3) tegevusjuhendajaga. Alates Sotsiaalkaitseministri määruse nr 65 muudatuse kehtima hakkamisest 2022 aasta lõpus/2023 aasta alguses osutatakse ÕEaut teenust kuni 6-liikmelises grupis kolme (3) tegevusjuhendajaga päevasel ajal ning vastavalt isikute vajadustele vähemalt kahe (2) tegevusjuhendajaga grupis ööajal.

Juhul, kui inimesele hakatakse teenust osutama või lõpetatakse teenuse osutamine kuu keskel, tasutakse teenuse eest proportsionaalselt teenusel viibitud päevade arvuga.

Teenuseosutajale tasutakse SKA poolt 95% teenuskoha ühe kuu maksumusest inimese kohta järgmistel juhtudel:

1. inimene ei kasuta erihooletandeteenust kuni kaks kuud järjest – tasutakse aja eest, millal isik teenust ei kasutanud, kuid kõige rohkem nelja kuu ulatuses ühe kalendriaasta jooksul;

2. inimene ei kasuta erihooletandeteenust rohkem kui kuus kuud järjest statsionaarse tervishoiuteenuse saamise tõttu – statsionaarse tervishoiuteenuse saamise aja jooksul, kuid kõige rohkem kuue kuu ulatuses ühe kalendriaasta jooksul;

3. inimene ei kasuta erihooletandeteenust statsionaarse tuberkuloosiravi saamise tõttu – statsionaarse tuberkuloosiravi saamise lõpuni.

SKA poolt hüvitatakse otse teenuseosutajale inimese omaosalusest puudujääv summa, mis on suurem kui 2 eurot. Teenuse eest tasumise korraldus toimub vastavalt SKA ja teenuseosutaja vahel sõlmitud teenuseosutamise lepingule.

Inimesele teenuse omaosaluse eest arve esitamisel tuleb eraldi näidata, milline summa omaosalusest on seotud majutuse ja milline toitlustamise kuludega.

4. TEENUSEOSUTAJA TEGEVUSED TEENUSE KORRALDAMISEL

1. Enne teenuse osutamisega alustamist peab teenuseosutajal olema kehtiv ööpäevaringse erihoolekandeteenuse osutamise tegevusluba. Tegevusloas on märgitud, mitu teenuskohta on teenuseosutajal ÕEaut teenusel ja millisel aadressil teenust osutatakse. Selleks tuleb läbi majandustegevuse registri (edaspidi MTR) esitada tegevusloa taotlus ööpäevaringse erihoolekandeteenuse osutamiseks või muuta kehtivat ööpäevaringse erihoolekandeteenuse tegevusluba, märkides juurde, mitu ÕEaut teenuskohta on teenuseosutajal ja millisel aadressil toimub ÕEaut teenuse osutamine. Samuti tuleb täiendada tegevusjuhendajate andmeid, et oleks tagatud nõutud arv tegevusjuhendajaid ÕEaut teenuse osutamiseks. MTR-is tehtud muudatuse kohta tuleb info SKA-le läbi MTR-i. Kui teenuseosutajal ei ole kehtivat ööpäevaringse erihoolekandeteenuse tegevusluba, tuleb see MTR-is taotleda.

2. Kehtiva tegevusloaga teenuseosutaja esitab SKA-le vabas vormis taotluse ÕEaut teenuse osutamiseks lepingu lisa sõlmimiseks.

3. Peale tegevusloa muutmist ja/või lepingu lisa sõlmimist osutab teenuseosutaja inimesele teenust õigusaktides sätestatud regulatsioonide, SKA-ga sõlmitud lepingu tingimuste ja käesolevas juhises nimetatud nõuete kohaselt.

Tegevused teenuse osutamisel

1. Teenuse osutamise protsessi ettevalmistavad, toetavad ning tööprotsessi ja tegevuste tulemuste dokumenteerimisega seotud tegevused (tulenevad Sotsiaalhoolekande seaduse regulatsioonidest ja Eesti Erihoolekandeteenuste kvaliteedijuhisest; viiakse läbi kõikide teenusele suunatud inimestega):

1.1. Sõlmitakse kliendilepingud inimese või tema eestkostjaga teenuse osutamise ajaks ja teenuseosutaja selgitab teenusel viibimisega seotud õigusi ning kohustusi, sh kodukorda (nt külastuste sagedus jm).

1.2. Enne inimese füüsiliselt teenusele asumist

- hinnatakse inimese toimetulekut ja individuaalseid vajadusi vähemalt seitsmes valdkonnas: praktilised oskused, akadeemilised oskused, info mõistmine, eneseväljendus, sotsiaalsed oskused, emotsionaalne areng, mina areng;
- uuritakse inimese tausta (lähedaste kaudu, eelmiselt teenuseosutajalt, SKA teenuste konsultandilt vm);
- kirjeldatakse somaatilised haigused ja füüsilise võimekus (nt kui pikka maad suudab grupis kõndida jm);
- kirjeldatakse inimese eripärad (käitumuslikud, aistingulised vm), alternatiivkommunikatsiooni- ja/või erimenüü vajadus jm; kas ja millist keskkonna kohandamist vajab;
- selgitatakse välja järelevalve vajaduse intensiivsus;
- selgitatakse välja inimese igapäevased harjumused, sh päevarutiin;
- selgitatakse välja unerežiim ja abivajadus öisel ajal;
- selgitatakse välja inimese hügieenitoimingute sooritamise võime;
- selgitatakse välja igapäevaelu toimingute tegemise võime (nt kaasatav toiduvalmistamisse vm) ja juhendamise vajadus ning -intensiivsus (lihtsamad või raskemad tegevused, keskendumisvõime);
- selgitatakse välja, mis inimesele meeldib ja mida ta hästi oskab ning toimivad motiveerimisvõimalused;
- selgitatakse välja tegurid, millised võivad viia raskesti mõistetava käitumise, mh ka ÄK-käitumise, vallandumiseni (kas agressioon on suunatud enese, teiste inimeste või esemete vastu);
- selgitatakse välja ohumärgid ja koostatakse ennetav ohumärkide plaan;
- selgitatakse välja, millised juhendamisvõtted on varem toiminud, et ennetada ja/või minimiseerida raskesti mõistetava käitumise esinemist.

1.3.Hindamise tulemused vormistatakse kirjalikult arenguprofiilina. Arenguprofiili koostamisel kohtutakse andmete kogumiseks nii teenust taotleva inimese kui tema pereliikmetega, külastatakse võimalusel inimese kodu, kooli, varasemaid teenuseosutajaid - uuritakse neilt inimese vajaduste, sobivate juhendamisevõtete jm kohta. Töötatakse läbi kogu inimesega seonduv dokumentatsioon: raviarstide hinnangud, varasemad soovitusel, olemasolevad hinnangud käitumisele ja arengulistele vajadustele (nt haridusasutuse poolt koostatud) jm. Oluliseks sisendiks on ka SKA poolt abi- ja toetusvajaduse hindamise tulemusena koostatud hindamisvahendi kokkuvõte. Arenguprofiili täiendatakse igal aastal jooksvalt ja seal kirjeldatud võrreldakse varasemate aastatega. Arenguprofiilis on näha võimalikud muutused inimeste oskustes, käitumises ja/või toimetulekus ning seeläbi on võimalik hinnata ka rakendatud sekkumiste mõju ja tõhusust. Arenguvaldkondade hindamine on spetsiifilisem kui lihtsalt vajaduste hindamine ja selleks kaasatakse võimalusel teenuseosutaja personali hulka mitte kuuluvaid käitumiseksperthe.

1.4.Inimese tausta, arenguprofiili ja aistinguliste eripärade kirjelduse koostamisel osalevad kõik teenuseosutaja juures töötavad ja inimesega teenuseosutamisel kokku puutuvad tegevusjuhendajad ja teised personali liikmed. Eesmärgiks on **tagada kogu personalile ühesugune teadmine konkreetse autismispektri häirega inimese eripärade kohta, temale sobivad juhendamisevõtted ja sõnakasutus; tagada kõigi personali liikmete teadlikkus ohumärkidest, mis võivad viidata ÄK-käitumise vallandumisele ning juhised ÄK-käitumise juhtimiseks ja maandamiseks ning ohuolukordade ennetamiseks.**

1.5.Enne inimese füüsiliselt teenusele asumist viiakse koostöös lähedaste, varasemalt inimesega töötanud spetsialistide ja sihtgrupi eripärasid tundvate käitumisekspertheidega läbi inimese riskide hindamine ja koostatakse ohumärkide plaan koos soovituslike juhendamisevõtete ning sekkumisviisidega; pannakse **kirja kokkulepped teenuseosutaja personali jaoks antud inimese juhendamise ja temaga suhtlemise vaates.**

1.6.Hiljemalt 30 päeva jooksul teenusele saabumisest koostatakse koostöös kõigi inimesega tegelevate personali liikmete ja inimese lähedastega, võimalusel kaasates ka teenust saavat inimest ennast, esmane tegevusplaan teenuseosutamise ajaks.

1.7.Inimese teenusel viibimise ajal täiendatakse **jooksvalt** varasemalt koostatud arenguprofiili, tegevusplaani ja ohumärkide plaani; analüüsitakse ÄK-käitumise esinemissagedust, intensiivsust ja kahju ulatust, ÄK-käitumist vallandavaid faktoreid, varem kasutatud ennetusmeetmeid, selgitatakse välja käitumise eesmärgid ja põhjused; **vajadusel sõlmitakse uued kokkulepped personali jaoks.** Esimese teenuseosutamise aasta jooksul ÕEaut teenusel täiendatakse tegevusplaani ja ohumärkide plaani vähemalt kord kuus. Ohumärkide plaani täiendatakse vajadusel ka iga kord peale ÄK- käitumise analüüsi. Selleks on vajalik inimese ja tema tegevuste igapäevane pidev ööpäevaringne jälgimine ning igapäevane olukordade dokumenteerimine: inimese toimetuleku ja ÄK-käitumise analüüsimine (eduelamused, tagasilangused jm)- ning võimalike (ohu)olukordade fikseerimine ehk päeviku täitmine. Dokumenteerimine annab infot teenusel kasutatavate juhendamisevõtete mõjust ja sekkumiste tõhususest ning aitab leida sobivamaid individuaalseid juhendamisevõtteid.

1.8.Vähemalt kord kvartalis koostatakse hinnangud tegevusplaanis seatud eesmärkideni jõudmise kohta ja ohumärkide plaani toimivuse osas.

1.9.Tegevusjuhendajate ja kogu personali vahel toimub regulaarne infovahetus. Teenuseosutaja tagab erinevate regulaarsete koosolekute vm kokkulepitud infokanalite kaudu personali pideva informeerimise teenuse saajatega seotud juhtumitest vm olukordadest ning uuendatud kokkulepetest. Jagatakse tähelepanekuid ja otsustatakse, milliseid märke iga teenust saava inimese juures silmas pidada, millised juhendamise võtted kõige paremini toimivad, kuidas parendada omavahelist koostööd. Igapäevaselt täidetakse teenuse kasutaja kohta päevikut, kuhu pannakse iga inimese kohta kirja päeva/ööpäeva jooksul täheldatud oluline info.

1.10.Registreeritakse ja analüüsitakse eraldi kõik ÄK-käitumise juhtumid. Dokumenteerimine võimaldab juhtunu järgselt viia läbi ÄK-käitumise olukorras inimese ja personali käitumise analüüsi ning annab võimaluse edaspidi ennetada ja vältida sarnaste juhtumite tekkimist. Analüüside (mis põhjusel ja mis toimus, millal toimus, mis juhtunule eelnes, kui sageli jne) tulemuste põhjal täiendatakse inimese ohumärkide plaani, vajadusel

kohandatakse teenuseosutamise keskkonda, -tegevuste ettevalmistamist ja -inimese juhendamist ning -meeskonnatööd. Vajadusel kaasatakse juhtumi lahendamiseks ja kokkulepete sõlmimiseks käitumiseksperdid. Personali jaoks vormistatakse uued kokkulepped kirjalikult.

1.11. Peetakse arvestust inimesele osutatud teenuse mahu ja läbi viidud tegevuste kohta ning hinnatakse ja analüüsitakse läbi viidud tegevuste tulemuslikkust ja mõju, vajadusel leitakse inimesele tema jaoks sobivam(ad) tegevus(ed).

1.12. Koostatakse igakuiselt teenuseosutamise aruanne ning sellele tuginev teenuseosutamise arve, mis esitatakse SKA-le.

1.13. Teenuse osutamise ajal koostatud dokumendid kogutakse ja säilitatakse toimikus (AK märkega).

1.14. Koostatakse teenuse osutamise tulemuste kokkuvõtte ja teenuse osutamise lõpetamise või jätkamise vajaduse hinnang.

1.15. Viiakse läbi teenuse osutamise rahulolu uuringuid/küsitlusi teenuse saajate lähedaste ja eestkostjate jm seotud huvigruppide seas.

1.16. Antakse lähedastele ja/või eestkostjale infot teistest kogukonnas olemas olevatest teenustest ja toetustest.

2. Teenuse sisulised tegevused

Kõiki teenuse sisulisi tegevusi viiakse läbi **kindla struktureeritud päevaplaani** alusel. Kindlate rutiinsete reeglite/tegevuste/töövõtete abil õpetatakse ja harjutatakse igapäevaseid toimetuleku-, enese eest hoolitsemise- ja tööoskusi ning harjumusi, et tagada nende kinnistumine.

Teenuse tegevused (viiakse läbi vastavalt inimese hinnatud vajadustele ja võimekusele):

2.1. Kõikides tegevustes tagatakse inimesele pidev juhendamine ja järelevalve, et märgata väiksemaidki muutusi tema käitumises (silmaavaade, asend, liigutused, häälsused jne) ja keskkonnas (helid, valgus, lõhnad, pakutav tegevus jne) ning ennetada seeläbi ÄK-käitumist.

2.2. Inimese juhendamise valdkonnad: suhete loomine, säilitamine ja arendamine; enese eest hoolitsemine; töö või töösarnaste tegevuste tegemine; majapidamistööde tegemine ja elukeskkonna eest hoolitsemine; vaba aja sisustamine vastavalt inimese eelistustele ja võimekusele; võimalusel erinevates olukordades käitumise harjutamine (arsti juures, pargis, poes, kohvikus, tänaval jne) ning tervise eest hoolitsemine.

2.3. Kommunikatsioon inimese juhendamisel. Vajalikud on info ja tegevusjuhendite edastamine selgelt ja inimesele üheselt mõistetavalt. Seetõttu kasutatakse alternatiivkommunikatsiooni meetodeid juhendamiseks ja inimese eneseväljenduse toetamiseks – nt esemed, piktogrammide, PCS pildid (Picture Communication Symbols), fotod, lihtsustatud viiped, suhtlustahvlid, kommunikaatorid jm.

2.4. Inimese oskuste kujundamine.

2.4.1. Läbi igapäevaelu tegevustesse kaasamise kujundatakse ja arendatakse inimese isiklike ja igapäevaelu oskusi. Enese eest hoolitsemise tegevuste toetamiseks tegeletakse riietumise, wc toimingute sooritamise, söömise, lihtsama toidu valmistamise, laua katmise, isikliku hügieeni eest hoolitsemise, pesemise tegevuste ning elukeskkonnas/kogukonnas liikumise juhendamise ja harjutamisega.

2.4.2. Võimaldatakse töö tegemise harjutamist, kujundades võimete kohaselt inimese tööoskusi. Töötegevuste harjutamine peab toimuma soovitatavalt eraldi majas või vähemalt maja teises tiivas, et oleks võimalik minna eluosast välja nõ "tööle" - riietuda ja minna kodust välja ja liikuda teise keskkonda. Töötegevused peavad toimuma igal tööpäeval ja on muutumatu osa päevastruktuurist.

2.5. Inimesele võimaluste pakkumine.

2.5.1.Vaba aja ja puhkehetkede sisustamiseks, arvestades inimese jõudluse ja soovidega. Oluline on, et tööpäevadel tagatakse inimesele töö- ja vabaaja tegevuste vahelduvus. Puhkepäevade tegevused ja päevastruktuur peavad erinema tööpäevade päevastruktuurist.

2.5.2.Tervise edendamiseks tagatakse inimesele mitmekülgne toitumine, viibimine igapäevaselt värskes õhus jm tervise edendamisega seotud tegevused.

2.6.Inimese ja tema lähedaste nõustamine inimese käitumise ja temaga suhtlemise eripäradest.

2.7.Teenust saavate, sarnase diagnoosiga ja sellega seonduvate probleemidega isikute lähedaste toetavate gruppide tegutsemise juhendamine ja nõustamine.

2.8.ÄK-käitumise olukordade lahendamine. ÄK-käitumise juhtum võib sisaldada: töötaja haaramist ja/või löömise takistamist; teise inimese löömise takistamist; esemete viskamist teise inimese suunas (vigastamise oht); inventari lõhkumist; tõukamise/lükkamise takistamist; enesevigastamise takistamist (pea löömine vastu uksepiita, põrandat; õues vastu asfalti); hammustamise takistamist; põgenemise takistamist.

Personal peab tagama teenuse saaja, enda ja teiste teenuse saajate turvalisuse. Selleks peab oskama hinnata olukorda ja sellest lähtuvalt valida õige juhendamisevõtte. ÄK-käitumise juhtumite lahendamisel võib vajadusel kasutada turvalise valutu füüsilise ohjeldamise võtteid.

Juhtumite lahendamine võib sisaldada järgmisi füüsilisi valutuid ohjeldusmeetmeid: peatatakse tegevus käest hoides; VERGE võtte püsti; viiakse diivanile vm istuma käest hoides, vajadusel kahe töötaja vahel; istub diivanil, ühe töötaja, vajadusel kahe töötaja vahel käest hoides; istub diivanil, kahe töötaja vahel kätest hoitud ja jalad fikseeritud; VERGE võtte põrandal istudes (1 teenuse saaja-1 töötaja); lamab kõhuli põrandal, surve kogu kehal (1 teenuse saaja- 1 töötaja; 1 teenuse saaja-2 töötajat; 1:3); muu klienditöös aktsepteeritud inimesele ohutu võtte kasutamine.

2.9.Transpordi tagamine tervishoiu-, sotsiaal-, posti-, finants- ja muude teenustele jõudmiseks.

2.10.Toitlustuse tagamine. Teenuse osutaja poolt kehtestatud omaosaluse hind sisaldab inimese toitlustamisega seotud kulusid ning võib sõltuda toitlustamise korraldamise viisist. Erimenüü tagamine vastavalt inimese vajadusele koostöös lähedaste ja/või eestkostjaga, vajadusel püreestatud või tükeldatud toit.

2.11.Majutuse tagamine. Igal inimesel peab olema eraldi oma magamistuba. Teenuseosutaja poolt kehtestatud majutuse hind sisaldab inimese majutamisega seotud kulusid ning võib sisaldada majutusega seotud komponente, mille eest inimeselt tasu võtmine on lubatud sotsiaalkaitseministri määrusega.

2.12.Juhul kui teenuseosutaja poolt kehtestatud omaosaluse hind (kokku toitlustuse ja majutuse hind) on kõrgem kui riigieelarves lubatud omaosaluse piirmäär, tõendab teenuseosutaja SKA-le kirjalikult, millised tema majutuse ja toitlustuse tingimused on paremad kui tervisekaitsenõuetes kehtestatud toitlustuse ja majutuse tingimused. Kõrgemat omaosalust saab küsida vaid kokkuleppel eestkostjaga ja eestkostja nõusolekul. Inimesel või tema eestkostjal on õigus nõuda teenuseosutajalt majutamist ja toitlustamist tervisekaitsenõuetes sätestatud erihoolekandeteenusele kehtestatud miinimumnõuete kohaselt. Omaosaluse eest arvet koostades, tuuakse eraldi välja, milline summa omaosalusest on seotud majutuse ja milline toitlustamise kuludega.

2.13.Hooldustoimingute tagamine. Kõik vajalikud inimese enese eest hoolitsemise ja tervisega seotud toimingud on tagatud.

2.14.Turvalisuse ja ohutuse tagamine inimesele endale, teistele teenusel viibijatele ja personalile. Saavutatakse piisava pädeva personali ja teenuse saajate suhtarvuga, mis võimaldab piisavat juhendamist ja pidevat järelevalvet. Sellega tagatakse ööpäevaringne kontroll ja ülevaade inimese tegevuste ja viibimiskoha üle ning teenuse osutamise ruumidesse sisenemise ja väljumise üle.

2.15.Õendusabi ja teiste tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine. Tagatud on inimese tervisliku seisundi ja selle muutuste jälgimine ning arsti poolt ettenähtud raviskeemi täpne ja õigeaegne järgimine ning inimesele vajalikele tervishoiuteenustele jõudmine.

2.16.Muud tegevused teenuse eesmärgi saavutamiseks. Inimese vajadusi ja tegevusvõimet arvestades tagatakse talle või soetatakse temaga koostöös:

- vajalikud hügieenitarbed, riided, voodipesu ja tagatakse nende hooldus;
- vajalikud käsimüügiravimid ja meditsiinitarvikud;
- vajalikud inkontinentsitooted ning naha kaitse ja puhastamise vahendid.

Vastavalt inimese võimekusele ja arengule valmistatakse inimest ette teenuselt väljumiseks või teisele teenusele asumiseks.

3.Teenuse personal

3.1.Tagatud on vähemalt kolm (3) tegevusjuhendajat 6 teenuse kasutaja kohta. Alates Sotsiaalkaitseministri määruse nr 65 muudatuse kehtima hakkamisest 2022 aasta lõpus/2023 aasta alguses osutatakse ÕEaut teenust kuni 6-liikmelises grupis kolme (3) tegevusjuhendajaga päevasel ajal ning vastavalt teenuse saajate vajadustele vähemalt kahe (2) tegevusjuhendajaga öisel ajal.

3.2.Teenust vahetult osutavate tegevusjuhendajate kvalifikatsiooninõuded on samad SHS-is ööpäevaringset erihooldusteenust osutavatele tegevusjuhendajatele ning lisaks peab olema läbitud täiendkoolitus tööks äärmusliku abi- ja toetusvajadusega psüühikahäirega isikuga (Sotsiaalkaitseministri määrus nr 38).

3.3.Personali toetamiseks ja nõustamiseks tehakse koostööd käitumisekspertidega. Lisaks võib olla vajalik inimese tervisest tulenevate eripärade osas koostöö lisaks tema lähedaste ja/või eestkostjaga ka inimese raviarstiga, psühhiaatriga, toitumisterapeutiga, sensoorse integratsiooni terapeudiga. Teenuseosutaja vastutab, et teenust osutab piisaval arvul vastava pädevusega tegevusjuhendajaid, millega saab tagada teenusele suunatud inimestele eesmärgipärase, kvaliteetse ja vajalikus mahus teenuse osutamise.

4. Tegevused personali, töö korralduse ja töökeskkonnaga

- 4.1.Tehakse koostööd huvigruppidega ja koostööpartneritega;
- 4.2.regulaarselt hinnatakse oma töötajate kompetentse ja on koostatud koolitusplaan;
- 4.3.korraldatakse vajalikke täiendkoolitusi vastavalt vajadusele ja koolitusplaanile;
- 4.4.võimaldatakse või vajadusel korraldatakse töötajatele supervisioonil osalemine,
- 4.5.töötatakse välja ÄK-käitumise juhtumite dokumenteerimise, -juhendamise ja -lahendamise kord;
- 4.6.töötatakse välja kriisiolukorras käitumise kord;
- 4.7.tagatakse vajadusel töötajatele vaktsineerimine nakkushaiguste vastu;
- 4.8.tagatakse töötajatele esmaabi- ja raskesti mõistetava käitumise ennetamise ja juhtimise (sh vajadusel ja võimalusel füüsilise valu ohjeldusmeetmete rakendamise) koolitus;
- 4.9.regulaarselt viiakse läbi töökeskkonna hindamist;
- 4.10.koostatakse kirjalik töökeskkonna riskianalüüs ja selle alusel kirjalik tegevuskava.

5. Tegevused seoses info kättesaadavuse ja jagamisega

- 5.1.teenuseosutaja veebilehel avaldatakse aja- ja asjakohast infot teenuse kohta;
- 5.2.koostatakse teenuse osutamise kohta kodukord;
- 5.3.koostatakse ettepanekute ja kaebuste esitamise ja lahendamise kord;
- 5.4.luuakse toimiv koostöö kogukonnaga ning jagatakse infot kogukonnaga;
- 5.5.tagatakse inimesele kogukonnateenuste kasutamise võimalus;
- 5.6.inimesele ja tema lähedastele või eestkostjale tehakse kättesaadavaks info kogukonnas toimuvate ürituste ja olemasolevate teenuste kohta;

5.7.avalikustatakse teenuse osutamise rahulolu uuringute/küsitluste tulemused üldistatud kujul (nt asutuse kodulehel);

5.8.koostatakse statistilised aruandeid erihoolekandeteenuste kohta SHS § 11 lõike 4 alusel kehtestatud korras ja esitatakse SKA-le.

6. Teenuse osutamise ruumidega seotud tegevused ja kohustused

6.1.Teenuse osutamise ruumid vastavad rahvatervise seaduse alusel kehtestatud erihoolekandeteenuste tervisekaitsenõuetele ja neile on väljastatud Päästeameti ning Terviseameti tõendid ruumide vastavuse kohta. Olenevalt teenuse saajate eripäradest ja vajadustest peab teenuse osutamise territoorium vajadusel olema aiaga piiratud. Õuealal peab saama teha aiatöid, kiikuda, hüpata, liugu lasta, liivakastis tegutseda, jalgrattaga sõita ja teha muid aktiveerivaid ja vaheldust pakkuvaid tegevusi.

6.2.Hoonesse sissepääs ja ruumid on kohandatud liikumiseks ja kasutamiseks vastavalt inimese erivajadusele (vajadusel vaegnägijatele trepiastmete märgistamine, kaldtee, lift, reguleeritava kõrgusega kraanikausid, invatualettruum jne).

6.3. Teenuse osutamise ruumid on tähistatud teenuse saajatele sobival ja arusaadaval viisil, kasutades orienteerumise lihtsustamiseks vastavaid alternatiivkommunikatsiooni vahendeid (piktogramm, PCS, esemeline jne). Ruumides on info selgelt visualiseeritud (sh päevaplaanid, orientatsioonitahvlid, visuaalne ajataimer jne).

6.4.Teenuse kasutajate käsutuses on vähemalt järgnevad eraldi ruumid teenuse tegevuste jaoks:

6.4.1.Elutuba - elutoa suurus peab võimaldama teenuse saajatel olla nii koos, kui soovib teistest eralduda, kui eraldi (näiteks ruumi mahub ühine diivan ja personaalsed tugitoolid või istumismatid).

6.4.2.Eraldi tegevuste- või tööruum individuaalsete kohtadega arvestusega, et ühe teenust saava isiku kohta on ruumis vähemalt 2 ruutmeetrit põrandapindala; iga tegevuskoha juures on individuaalne orientatsioonitahvel. Tegevuste- või tööruumis on igal teenuse saajal oma kindel koht töötegevusteks; vaheriulid, panipaigad.

6.4.3.Inimese isiklik magamistuba, millest ei ole võimalik minna otse välja õue. Magamistoa põrandapindala on vähemalt 8 ruutmeetrit. Magamistoa sisustus lähtub teenuse saaja individuaalsetest vajadustest, nt pimendavad rulood. Toa temperatuuri peaks saama iga toa puhul eraldi reguleerida lähtuvalt kliendi eripärasest.

6.4.4.Ruum söömiseks. Kõigile ühes teenuseüksuses teenust kasutavatele inimestele on ühine eraldi/eraldatud ruum söömiseks.

6.4.5.Esik/garderoob riietumiseks.

6.4.6.WC grupi peale, nt 2 WC-d 4- või 6-sele grupile. Ei ole igas toas eraldi WC vajadust.

6.4.7.Duširuum grupi peale, nt 2 dušši 4-le või 6-le inimesele. Tagada tuleb võimalikult loomulik kodune sanitaarruumide kasutamine.

6.4.8.Tagatud on võimalus teenusel olevate inimestele pesu pesemiseks, kuivatamiseks ja triikimiseks. Pesuruum (pesumasin, kuivati, õueriiete kuivati, pesurest) peaks olema nii avar, et saaks seal koos kliendiga majapidamistegevusi teha sh triikimine.

6.4.9.Koristusvahendite ruum kraanikausiga (harjad, lapid, tolmuimeja jm). Puhastusvahendid (kodukeemia) peavad olema lukustatavas kapis.

6.4.10.Laoruum või suurem kapp riide, mähkmete ja voodipesu (sh tekid, padjad) jaoks.

6.4.11.Õuetarvikute (käru, labidad, rehad, muruniiduk, õuemängud jm) tarbeks mitteköetav ruum.

6.4.12.Koduõele ei ole vaja eraldi ruumi, kuid on vaja turvalist lukustatavat kappi ravimite ja dokumentide hoidmiseks ning turvalist võimalust ravimite dosaatoritesse jagamiseks. Teenuse saajate tervisega tegeletakse personaalselt tema enda toas.

6.4.13.Kõik ÕEaut majade uksed peavad olema vajadusel väljastpoolt lukustatavad ja seestpoolt iseseisvalt avatavad. Vajalik on ka lukustatav personali töövahendite ruum/kapp (arvuti, printer, dokumendid jne), kuid ei ole soovitatav eraldi personali ruum, kuna ÕEaut teenusel on vajalik personali pidev kohalolu ja 24/7 teenuse saajate jälgimine.

6.4.14.ÕEaut teenuse osutamisel tuleb arvestada sagedasema asjade purunemise võimalusega. Ruumid peavad olema mugavad ja kodused, kuid kõik, mis läheb katki, tuleb esimesel võimalusel välja vahetada või parandada. Pole vajalik osta teenuse ruumide sisustamiseks järjepidevalt uut mööblit, optimaalsem on kasutada tugevaid ja taastatavaid materjale. Klaaspinnad võiksid olla paksemad, et nii kergesti ei puruneks.